

- З. М. Криховецька,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID: 0000-0002-0028-1960*
- С. О. Крпельницька,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID: 0000-0003-4992-9550*
- І. В. Кохан,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID: 0000-0002-9262-5723*
- В. С. Дмитровська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID: 0000-0001-5696-2792*
- І. Є. Галушчак,
д. пед. н., к. е. н., професор кафедри обліку і аудиту,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID: 0000-0001-9445-6348*

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.20.10

РОЛЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

- Z. Krykhoveretska,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*
- S. Kropelnytska,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*
- I. Kokhan,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*
- V. Dmytrovska,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*
- I. Halushchak,
Doctor of Pedagogical Sciences, PhD in Economics, Professor of the Department of Accounting
and Auditing, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk*

THE ROLE OF TAX POLICY IN DEVELOPMENT OF INVESTMENT IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

У статті досліджуються теоретичні та методологічні аспекти впливу оподаткування на інвестиційну діяльність. Авторами проведено аналіз основних світових тенденцій розвитку податкових систем. Вивчено досвід передових країн у розвитку інвестиційної діяльності та їхні методи впливу за допомогою податкових важелів на обсяги інвестицій в їхню економіку. Розроблено методичні підходи до оцінки впливу податкової політики на інвестиційну діяльність в умовах євроінтеграції України. На основі проведеного дослідження розроблено комплекс пропозицій щодо вдосконалення системи оподаткування для державних органів. У статті представлено

результати дослідження в форматі таблиць, що відображають розмір та динаміку надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну, їх структуру за видами економічної діяльності та за видами основних інвесторів.

The relevance of the study is due to the need to intensify investment activities in Ukraine by means of the influence of state tax policy in conditions of Ukraine's integration into the European space. In this regard, this article aims to identify the relationship between tax policy, foreign direct investment and economic growth of Ukraine in conditions of integration into the European Union. The purpose of the study is to analyze and assess the impact of tax policy on investment activities of foreign partners in Ukraine. To achieve this goal, we set ourselves a number of tasks, including: to study the theoretical and methodological aspects of the impact of taxation on investment activities; to analyze the main world trends in the tax system; to study the experience of advanced countries in the development of investment activities and their methods of impact on volume of investment; to develop methodological approaches to assessing the impact of tax policy on investment activities in the context of Ukraine's European integration; develop a set of proposals to improve the taxation system for public authorities. In the study, we used methods of systems analysis, logical analysis, comparison, synthesis and deduction, classification, mathematical statistics. System analysis allowed us to comprehensively consider tax policy as a complex multi-component structure that operates in an unstable political and economic situation. Logical analysis allowed to reproduce the development of a complex system by means of theoretical analysis. The comparative method allowed to compare quantitative indicators for different time periods. Economic analysis contributed to the systematic and comprehensive measurement of the impact of taxation on the performance of investors by processing a system of indicators. The synthesis method was used to organize information on the impact of foreign and domestic investment on each other. Deduction allowed to form knowledge about processes and phenomena from general provisions to separate and individual judgments. The classification method was used to distinguish in the category of investments by type of economic activity. The method of mathematical statistics has been used to quantify phenomena and processes. The research has practical value for specialists in the field of economics, finance and investment, teachers and students of economics faculties of higher education.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, податкова система, податкова політика, інвестиційна діяльність, інвестиційні рішення.

Key words: foreign direct investment, tax system, tax policy, investment activity, investment decisions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Світовий і вітчизняний досвід показує, що, ефективне реформування економіки, можливе лише за умови активізації інвестиційної діяльності, значного зростання обсягів інвестицій. Саме такі умови можуть забезпечити модернізацію виробництва, впровадження новітніх технологій [1].

Для створення належних умов організації процесів залучення інвестиційних ресурсів та реалізації інвестицій активізується роль держави, враховуючи особливості національної економіки. Головну роль при цьому відіграє податкова політика, застосування різних форм і методів оподаткування, податкових важелів стимулювання інвестиційної діяльності, що дозволить податковій системі бути способом залучення додаткових ресурсів [2].

Світова податкова політика створює зони переважного залучення капіталу і сама стає інструментом глобальної конкуренції. Як показує приклад розвинених країн, у тому числі з ЄС, податкові інструменти використовують для провадження конкурентної інвестиційної політики на регіональному, національному рівнях, у межах всієї території ЄС, у розрізі окремих значущих

видів економічної діяльності, за категоріями і верствами суспільства, за окремими стратегічними векторами, які визначають успішність розвитку і добробут суспільства в найближчій та довгостроковій перспективах [3].

Вплив державного апарату на інвестиційну діяльність може бути здійснений у різних формах. Розрізняють пряме і непряме регулювання інвестиційної діяльності. До прямих форм відносять такі методи регулювання: прийняття законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність; надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв; встановлення державних норм та стандартів; встановлення антимонопольних заходів; регулювання участі інвестора у приватизації власності; визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами; проведення обов'язкової державної експертизи інвестиційних програм та проєктів будівництва; забезпечення захисту інвестицій тощо. До непрямого регулювання інвестиційної діяльності відносять: бюджетно-податкова політика; грошово-кредитна політика; амортизаційна політика; регулювання фондового ринку; інноваційна політика; політика заохочення іно-

земних інвестицій; інші непрямі форми державного регулювання інвестиційної діяльності. У цій статті буде розглянуто непряму форму державного регулювання інвестиційної діяльності — податкову політику.

Податкова політика у сфері інвестиційної діяльності має бути максимально адаптована й спрямована на впровадження законодавчих та організаційних новацій для створення комфортних умов введення бізнесу в Україні [4].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Інвестиції є кінцевою метою економіки будь-якої країни, оскільки вони гарантують не лише стале споживання послуг в довгостроковій перспективі, але й шлях сталого розвитку. Крім грошей, що стягуються з прибутку фірм, податки впливають на кілька економічних показників, що можуть мати вирішальний вплив на інвестиційні рішення. Тому наша мета — зрозуміти взаємозв'язок між податковою політикою та динамікою інвестицій. Прямі іноземні інвестиції — найбільш бажана форма капіталовкладень для економік, що розвиваються, тому що вона дозволяє реалізовувати великі проекти; крім того, в країну надходять нові технології, нові практики корпоративного управління тощо [5]. З огляду на каталітичну роль прямих іноземних інвестицій у сприянні економічному розвитку, країни приймають різні односторонні, а також двосторонні угоди для створення сприятливого середовища для інвестування. Останні три десятиліття ознаменувалися надзвичайним зростанням міжнародних інвестицій та торгівлі, а також інтеграцією та відкритістю міжнародних ринків. Це призвело до інтенсивної конкуренції між країнами, особливо тими, що розвиваються, за залучення іноземних інвестицій з метою підвищення темпів їх внутрішніх інвестицій та прискорення економічного розвитку. Потокам прямих іноземних інвестицій зазвичай надають перевагу над іншими формами зовнішнього фінансування, оскільки вони не створюють боргів, менш мінливі та полегшують передачу знань, навичок та технологій [6]. Luppe G. уточнює, що податок — це фактично ціна, яку платять, щоб забезпечити досягнення необхідного рівня спільних інтересів, таких як державне управління та освіта; охорона здоров'я; харчові та лікарські стандарти та безпека; це суспільно прийнята ціна за дороги, поліцію, пожежну безпеку та війсьکو [7].

Податкова система завжди розглядалася як один з найважливіших факторів розвитку економіки країни. Використовуючи преференційну та стимулюючу політику, податкова система створює чесні та рівні умови для усіх гравців ринку. Розвинені країни докладають багато зусиль для розробки збалансованої системи оподаткування, що допомагає зробити економічну систему більш стійкою. Внаслідок економічних змін у нашій країні, а також у інших регіонах та країнах, які перебувають у процесі вступу до ЄС чи процесі євроінтеграції, фіскальна політика залишається єдиною макроекономічною політикою, з якою уряд може діяти на своїй території [8].

У процесі дослідження було проведено теоретичний аналіз недавніх наукових публікацій. Дослідженню впливу податкової політики на інвестиційну діяльність

держави протягом останніх років розглянуто в роботах закордонних учених, серед яких Alves J. [9], Kim H. [10], Occhino F. [11], Castaneda N. [12], Plaku D., а також вітчизняних Малахової Ю.А. [13], Савицької С.І. [14], Мединської Т.В. [15], Федорчак О.В. [16], Назукової Н.М. [17], Буркинського Б.В., Кравчука А.О., Кузнєцова К.В. та інших. Дослідники і вчені в галузі інвестицій, економіки та оподаткування розглядають і вивчають питання, пов'язані з впливом податкової політики на інвестиції.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Зарубіжні і вітчизняні вчені в останні роки досліджують проблеми і шляхи вдосконалення в питаннях розвитку і підтримки інвестиційного клімату. Проте потребують подальшого дослідження оцінка впливу змін податкової політики на інвестиційну діяльність закордонних партнерів в Україні в умовах інтеграції до Європейського Союзу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета нашого дослідження — зрозуміти взаємозв'язок між податковою політикою та динамікою інвестицій. Оцінка впливу податкової політики на інвестиційну діяльність в умовах інтеграції України до європейського простору повинна включати статистичні, натуральні і фінансові показники, за сукупністю яких можна визначити вплив оподаткування на інвестиції. Першочерговим методом у цьому дослідженні є системний аналіз для вивчення податкової політики як складної багатоконпонентної структури, що функціонує в умовах нестабільної політичної та економічної ситуації. Також у процесі написання цієї статті були використані такі методи дослідження: метод логічного аналізу, порівняльний, економічний, методи синтезу і дедукції, метод класифікації, метод математичної статистики. Системний аналіз було використано для детального розгляду об'єкта дослідження як системи з безліччю взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів. Метод логічного аналізу використовується для відтворення розвитку складної системи або об'єкта засобами теоретичного аналізу. У цій роботі порівняльний метод було використано для зіставлення кількісних показників за різні часові періоди. Економічний аналіз було використано для системного і комплексного вимірювання впливу оподаткування на результати діяльності інвесторів шляхом обробки спеціальними і традиційними прийомами системи показників. Метод синтезу було використано щоб упорядкувати інформацію про вплив іноземних та внутрішніх інвестицій одна на одну. Дедукція є способом дослідження, за якого знання про процеси та явища формуються в ході переходу від загальних положень до окремих і одиничних суджень. У цій роботі метод класифікації було застосовано для виділення в категорії інвестицій за видами економічної діяльності. Метод математичної статистики було використано для опису явищ і процесів у кількісному вираженні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Практика показала, що податкова система є показником актуальних проблем економіки країни. Податко-

ва система буде збалансованою, коли фінансовий тягар справедливо розподілиться серед платників податків, коли податки не спричинять спотворень у поведінці платників податків, а також у інвесторів різних секторів економіки чи галузей.

У деяких країнах Європейського Союзу було проведено дослідження щодо того, як зміни у податковій системі відображаються на державному бюджеті. Це показник того, як держава досягає балансу між витратами та доходами. Країна, що має найбільший дохід і помірний рівень державних витрат, має перспективне майбутнє та суверенний державний бюджет. Податкова система є одним із найважливіших процесів планування економіки країни і до неї необхідно ставитися вкрай серйозно. Раніше оподаткування більшою мірою стосувалося великих корпорацій. Як правило, раніше в усіх країнах світу фінансовий дохід великих підприємств був більшим, ніж в інших бізнес-одиниць. І оскільки великі корпорації мали стабільний прибуток навіть під час економічних криз, держави почали використовувати їх як спосіб отримання наповнення державного бюджету; саме так було створено політику для встановлення балансу між державними витратами та доходами корпорацій.

Оптимальної податкової системи, або системи, яка не має порушень чи недоліків, досі не існує навіть у таких країнах, як США чи Німеччина. Часті зміни у податковій системі та політиці призвели до багатьох порушень та високого рівня незадоволення платників податків. Для створення належної податкової системи маємо слідувати таким рекомендаціям:

— кожен суб'єкт оподаткування повинен робити свій внесок для підтримки уряду своєї держави в тих засобах доходу, які він генерує;

— податок, який кожен повинен сплатити, має бути справедливим, безпечним, та йти на користь суб'єктів господарювання чи платників податків, а не розподілятися довільним чином;

— після стягнення податок має одразу йти до скарбниці для використання за призначенням, не залишаючись поза системою.

Хоча валютний союз створив умови для поліпшення економічної та фінансової інтеграції до єврозони, в умовах фінансової та суверенної криз процес євроінтеграції супроводжується виникненням серйозних дисбалансів у заощадженнях та інвестиціях, кредитному та житловому бумі в деяких країнах і перерозподілі ресурсів у менш продуктивні сектори економіки. Хоча інституційні недоліки Європейського Союзу, що дозволили виникнення дисбалансу та наступну фінансову кризу, були, в основному, усунені в період з 2008 року, процес коригування ще не завершено. З макроекономічної точки зору, диспропорції на зовнішніх рахунках призвели до накопичення високого рівня зовнішніх зобов'язань, які необхідно зменшити, що в свою чергу послаблює інвестиції і, отже, обтяжує перспективи та потенціал зростання. З точки зору макропруденції, тривалі дисбаланси додали системного ризику та зробили єврозону більш вразливою до змін [18].

Податкова система України може вважатися доволі збалансованою, адже вплив оподаткування на прямі іноземні інвестиції (табл. 1) не був настільки вагомим, як,

Таблиця 1. Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2002 по 2020 рр. (млн дол. США.) з 2014 року дані без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)

Роки	ППІ в Україні		ППІ з України	
2002	693		-5	
2003	1424	+731	13	+18
2004	1715	+291	4	-9
2005	7808	+6093	275	+271
2006	5604	-2204	-133	-408
2007	9891	+4287	673	+806
2008	10913	+1022	1010	+337
2009	4816	-6097	162	-848
2010	6495	+1679	736	+574
2011	7207	+712	192	-544
2012	8401	+1192	1206	+1014
2013	4499	-3902	420	-786
2014	410	-4089	111	-309
2015	-458	-868	-51	-162
2016	3810	+4268	16	+67
2017	3692	-118	8	-8
2018	4455	+763	-5	-13
2019	5860	+1405	648	+653
2020	-35	-5895	82	-566

Джерело: складено за даними НБУ [19].

Таблиця 2. Топ країни-інвестори в Україні, млн дол. у 2019 р.

2019		2020	
Назва країни	Сума	Назва країни	Сума
Кіпр	2 506,1	Швейцарія	480
Нідерланди	725,9	Велика Британія	282,9
Російська Федерація	290,0	Люксембург	214,4
Швейцарія	282,5	Польща	125,5
Польща	210,3	Франція	112,6

Джерело: складено за даними НБУ [19].

наприклад, всесвітні економічні кризи та революції в Україні. Протягом 2002—2020 рр. Україна отримала 87200 млн дол. США прямих іноземних інвестицій, у той час як інвестиції з України склали лише 5362 млн дол. США. Зменшення обсягів інвестування як України, так і Україною, спричинені, насамперед, пандемією Covid-19, подальшою світовою економічною кризою через масовий локдаун, коливанням цін на нафту тощо.

За даними Державної служби статистики найбільшими інвесторами України протягом 2015—2019 років були такі країни: Кіпр, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія та Велика Британія. Загалом від названих країн за п'ять років Україна отримала 16,6 млрд дол. США прямих інвестицій.

Проте у 2019—2020 рр. попередні інвестори почали значно зменшувати обсяги фінансування в Україну. І у 2020 році, попри значне зменшення загальних обсягів інвестування порівняно з попередніми роками ТОП країнами-інвесторами стали уже Швейцарія, Люксембург, Велика Британія, Франція і Польща.

Найпопулярнішими напрямками інвестування (табл. 3) у 2019 році були промисловість; фінансова та страхова діяльність; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; професійна, наукова та технічна діяльність. У 2020 році найпривабливішими стали інформація та телекомунікації; фінансова

Таблиця 3. Прямі іноземні інвестиції до України за видами економічної діяльності в 2019–2020 рр., млн дол. США

Види економічної діяльності	2019	2020
Всього:	5 859,8	- 34,9
В тому числі:		
Сільське, лісове та рибне господарство	41,7	240,8
Промисловість	2 525,5	- 692,4
Будівництво	106,6	- 131,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	832,2	- 88,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	350,9	27,8
Інформація та телекомунікації	- 68,0	372,4
Фінансова та страхова діяльність	1 144,6	211,4
Операції з нерухомим майном	369,4	- 253,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	465,3	79,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	45,4	169,8

Джерело: складено за даними НБУ [19].

та страхова діяльність. Решту галузей було проінвестовано у досить помірних об'ємах. Цю тенденцію можемо пов'язати із світовою кризою, необхідністю впровадження дистанційних технологій.

У цьому дослідженні на основі оцінки взаємозв'язку між зміною системи оподаткування та інвестиціями ми прийшли до висновку про існування оптимальних порогових значень податкових ставок щодо інвестиційних змін. Тобто існує певний інвестиційний поріг щодо деяких джерел податкових надходжень. Зокрема, за винятком податків з доходів фізичних осіб, збільшення надходжень від податкових джерел негативно впливає на динаміку інвестицій.

Податки забезпечують дохід, необхідний державі для виконання своїх функцій щодо соціального забезпечення, охорони здоров'я, національної оборони та освіти. У більшості країн переважна кількість податкових надходжень йде від податків на прибуток або майно. Політичні лідери використовували податкову політику для просування своїх програм, ініціюючи різні податкові реформи: зменшення або збільшення податкових ставок, зміну визначення оподаткованого доходу, створення нових податків на конкретні товари тощо. Хоча збільшення прогресивності податків може зменшити нерівність, аналіз організації економічного співробітництва та розвитку виявляє, що вплив податкових систем у багатих країнах на інвестиційний клімат загалом зменшується в останні десятиліття [20].

Податкова політика країни має вираження у податковій системі країни, що має на меті наповнення державного бюджету та управління макроекономікою, а інструментом реалізації вищезазначеної мети є конкретний тип податку. Податкова система відповідає цілям держави в залежності від економічного періоду та існуючої економічної ситуації. Зокрема, формулювання та реалізація податкової політики повинні забезпечити такі цілі:

1. Сприяння економічному зростанню.
2. Створення адекватної кількості робочих місць.
3. Стабілізація цін, курсів валют та боротьба з інфляцією.
4. Баланс у міжнародній платіжній системі [21].

Деякі податкові механізми можуть суттєво впливати на інвестиційні рішення. Наприклад, якщо уряд вирі-

шить стягувати менший податок з доходів фізичних осіб, це може призвести до збільшення сукупного попиту як на товари тривалого користування, так і на товари короткочасного користування, що може не лише призвести до вищих прибутків, але і забезпечити нові інвестиційні можливості. Більше того, коли податкові органи вирішують змінити ставки податку на прибуток підприємств, вони впливають на кілька галузей економічної діяльності. Зокрема, податкові пільги можуть призвести до спеціалізації економічної діяльності з вищою доданою вартістю. Крім того, підвищення податків на споживання, майно та внески на соціальне страхування, як правило, призводить до зменшення поточного споживання. Ця податкова політика може впливати на рух процентних ставок, пригнічуючи їх та сприяючи прийняттю інвестиційних рішень [9].

Згідно з економетричною моделлю інвестицій, зменшення споживчої вартості капіталу щодо робочої сили має значний і позитивний вплив на корпоративні інвестиції як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі. Історично склалося так, що тимчасові податкові пільги роблять важливий внесок у стимулювання інвестицій та економічної активності під час економічних криз. Зниження податкових ставок та / або податкових основ найвірогідніше призводить до постійного зменшення витрат користувачів та знижує стимул до економічної діяльності [22]. Впливаючи на стимули, податки можуть опосередковано керувати попитом та пропозицією. Наприклад, зниження граничних ставок податку на заробітну плату може спонукати людей працювати більше. Збільшення податку на прибуток може залучити до рядів робочої сили більше низькокваліфікованих працівників. Зниження граничних ставок податку на прибуток від активів (таких як відсотки, дивіденди та приріст капіталу) може стимулювати заощадження. Зниження граничних ставок податку на прибуток від бізнесу може призвести до того, що деякі компанії інвестуватимуть всередині країни, а не за кордон. Податкові пільги для досліджень можуть спонукати до створення нових технологій, які в майбутньому сприятимуть розвитку економіки.

Однак зниження податків також може мати негативні наслідки для пропозиції. Якщо скорочення податків збільшує доходи працівників після оподаткуван-

ня, деякі робітники можуть обрати менше працювати і більше відпочивати. Цей "ефект доходу" протистоїть "ефекту заміщення", коли нижчі податкові ставки на маржі збільшують фінансову винагороду працюючих. Зниження податків також може сповільнити довгострокове економічне зростання за рахунок збільшення дефіциту бюджету. Коли економіка функціонує таким чином, державні запозичення фінансуються шляхом перенаправлення капіталу, який мав би піти на приватні інвестиції, або за рахунок запозичень у іноземних інвесторів. Таким чином, державні запозичення або витісняють приватні інвестиції, зменшуючи майбутні виробничі потужності відносно того, якими вони могли б бути, або зменшують кількість майбутніх доходів від цих інвестицій для громадян [23].

Всупереч очікуванням деяких спостерігачів, постійне зниження ставки корпоративного податку стимулювало інвестиції, а не стимулювало їх. Причина такого явища пов'язана з тим, як компанії фінансують свої інвестиції та які витрати вони можуть вирахувати із свого оподаткованого доходу. Частково з причин, що пов'язані з податковою системою компанії, як правило, фінансують більшу частину своїх інвестицій за рахунок боргів. Компанії, які позичають для фінансування інвестицій, можуть вирахувати свої процентні витрати. Крім того, компанії можуть вирахувати свої інвестиційні витрати швидше, використовуючи бонусну амортизацію або інші форми прискореної амортизації. Поєднання двох податкових режимів (відрахування відсотків та прискорена амортизація) діє як інвестиційна субсидія. Таким чином вартість податкових зобов'язань зменшується, що робить інвестиції дешевшими. Вартість двох податкових щитів та розмір субсидії збільшуються разом із ставкою корпоративного податку, відтак зменшення ставки корпоративного податку зменшує розмір субсидії та стримує інвестиції [11].

Важливою метою урядів держав є стимулювання економічного зростання та створення робочих місць. Щоб спонукати бізнес інвестувати в свої території, держави конкурують між собою, зменшуючи ставки податку на прибуток підприємств та пропонуючи інші податкові пільги. Для досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 року урядам країн із низьким та середнім рівнем доходу потрібно заохочувати прямі іноземні інвестиції у найважливіші державні послуги, інфраструктуру та політику соціального захисту. Податкові системи також мають значний вплив на фізичних осіб та підприємства, впливаючи на їхні доходи, стимули та поведінку.

Групи ділових інтересів є вирішальними суб'єктами формування податкової політики. N. Castaneda стверджує, що централізоване управління та високий рівень інтеграції політики у державницькі процеси роблять групи бізнес-інтересів більш впливовими у процесі формування податкової політики, оскільки вони успішніше блокуватимуть або пом'якшуватимуть податкові реформи, пов'язані з прибутком [12].

Лише половина прямих іноземних інвестицій спрямовується на основний капітал, решта — у нематеріальні активи, такі як брендинг, програмне забезпечення та освіта [24]. Ми погоджуємося з такими науковцями, як Nassar H., Biltagy M., що збільшення інвестицій повинно бути основним завданням для держави, яка має на

меті збільшити рівень життя громадян та сприяти економічному зростанню. Інтенсифікація державних витрат на освіту, охорону здоров'я, знання, дослідження та розробки може розширити людський та основний капітал. Це можливо забезпечити за рахунок національних та міжнародних фондів [25].

Європейський інвестиційний банк інвестував в Україну понад 1 млрд євро лише в 2020 році, в рік найбільшої світової кризи в галузі охорони здоров'я та економіки, і це є другим результатом за обсягом інвестицій в історії діяльності Банку в Україні. Це означає збільшення інвестицій на понад 50% порівняно з 2019 роком. Загальний обсяг інвестицій Європейського інвестиційного банку в Україні досягнув 7,5 млрд євро. У відповідь на кризу, асоційовану з Covid-19, зусилля інвесторів та її економічними наслідками та підтримку швидкого економічного та соціального відновлення України. Крім того, було профінансовано малі та середні підприємства з метою пережити кризу та зберегти робочі місця. Також було інвестовано кошти у відновлення та розвиток інфраструктури, інновації та вдосконалення громадського транспорту та ключових державних послуг, як-от: освіта та поштова служба. У 2020 році із залученням іноземних інвестицій було підтримано 75 малих та середніх підприємств та компаній середнього капіталу, що допомогло зберегти близько 18 500 робочих місць в Україні [26].

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження рекомендує розробникам податкової політики забезпечити постійне залучення державних інвестицій не витісняючи приватні. Для цього має бути досягнуто компроміс між державними інвестиціями та вартістю капіталу, оскільки останній є головним фактором, який визначає пропорційну складову інвестицій. Отже, у відсутності тенденції до збільшення приватних інвестицій, політики повинні бути обережними з джерелами фінансування, щоб не викликати збільшення процентної ставки. Національний Банк України повинен здійснювати контроль за частими коливаннями обмінного курсу, оскільки волатильність валютного курсу збільшує невизначеність щодо прибутку від експорту та вартості імпорту, що підвищує рівень інвестиційних ризиків. Нарешті, політики повинні забезпечити залучення глобальних іноземних інвестицій, стимулювати розповсюдження технологій та заохочувати процеси співпраці та обміну досвідом з іноземними колегами, що врешті-решт приведе до залучення приватних інвестицій та покращить добробут споживачів.

З цією метою необхідно забезпечити зменшення рівня корупції, бюрократизму, кумівства, оскільки це підвищить якість державних інституцій, зменшить інвестиційні витрати, пов'язані з адміністрацією, і стимулюватиме приватні інвестиції. Крім того, надалі слід заохочувати повагу до громадянських свобод. Наприклад, держава має забезпечити неупереджене виконання законів, при цьому впевнившись у їх справедливості та доступності, оскільки такі умови сприяють росту приватних інвестицій. Крім того, необхідно зазначити, що кардинальне зниження податків для інвесторів та використання "офшорної" моделі економіки у довгостро-

ковій перспективі призведе до неминучої економічної стагнації, оскільки низька податкова ставка означає низький рівень надходжень до державного бюджету, навіть попри обсяги інвестованих до економіки коштів.

Література:

1. Подаков Є.С., Савченко М.О. Податкова реформа в контексті інвестиційної привабливості підприємств України. Таврійський науковий вісник. Економічні науки. 2017. Вип. 97. С. 78—86.
2. Кравчук А.О., Ніколюк О.В. Активізація інвестиційних процесів у контексті податкового навантаження національної економіки України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2017. № 4. С. 86—93.
3. Буркинський Б.В., Лайко О.І. Податкові інструменти стимулювання інвестиційного розвитку: світовий досвід та національні реалії. Економічні інновації. 2018. Вип. 66. С. 32—43.
4. Кузнецов К. В. Формування пріоритетів податкового стимулювання іноземних інвестицій в економіку України. Наукові праці НДФІ. 2017. Вип. 1. С. 131—143.
5. Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2020/> (дата звернення: 14.09.2021).
6. Bhasin N., Manocha R. Do bilateral investment treaties promote FDI inflows? Evidence from India. *Vikalpa: The Journal for Decision Makers*. 2016. № 41 (4). P. 275—287.
7. Lynne G. *Metaeconomics*. Cham: Palgrave Macmillan, 2020.
8. Plaku D., Hysa E. The impact of tax policies on behavior of Albanian taxpayers. URL: https://www.researchgate.net/publication/338528672_The-Impact-of-Tax-Policies-on-Behavior-of-Albanian-Taxpayerspdf (дата звернення: 14.09.2021).
9. Alves J. The impact of tax structure on investment: an empirical assessment for OECD countries. *Public Sector Economics*. 2019. № 43 (3). P. 291—309.
10. Kim H. Do state taxes play a role in corporate investment decisions? Evidence from interstate investment. Maryland: University of Maryland, 2018.
11. Occhino F. The Effect of the 2017 tax reform on investment. *Economic Commentary*. 2020. № 17. P. 1—5.
12. Castaneda N. Business coordination and tax politics. *Political Studies*. 2016. № 65 (1). P. 122—143.
13. Малахова Ю.А. Планування впливу податкового навантаження на інвестиційну активність вантажних автотранспортних підприємств. Ефективна економіка. 2019. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_10_64 (дата звернення: 14.09.2021).
14. Савіцька С.І. Вплив податкової політики на інвестиційні процеси в Україні. Економічний простір. 2020. № 153. С. 118—122.
15. Мединська Т.В., Руцишин Н.М., Ніконенко У.М. Податкове регулювання інвестиційної діяльності банків України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 316—324.
16. Федорчак О.В. Податкові інструменти стимулювання інвестиційної діяльності: державно-управлінський аспект. Ефективність державного управління. 2020. Вип. 3. С. 225—245.
17. Назукова Н.М. Податкове стимулювання інвестицій у контексті інноваційно-орієнтованого економічно-

го зростання: європейський досвід та українські реалії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 6. С. 14—21.

18. Palenzuela D. Savings and investment behavior in the euro area. *European Central Bank Occasional Paper Series*. 2016. № 167. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbop167.en.pdf> (дата звернення: 14.09.2021).
19. Прямі інвестиції. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#5> (дата звернення: 14.09.2021).
20. Goodwin N., Harris J., Nelson J., Rajkarnikar P., Roach B., Torras M. *Microeconomics in context*. Routledge. 2018. №. 646. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429456893/microeconomics-context-neva-goodwin-jonathan-harris-julie-nelson-pratistha-joshi-rajkarnikar-brian-roach-mariano-torras> (дата звернення: 14.09.2021).
21. Phan N., Nguyen M., Hoai H., Bui T. The impact of tax policy on social development in Vietnam. *Management Science Letters*. 2020. № 10. P. 995—1000.
22. Antony J., Klarl T. The implications of automation for economic growth when investment decisions are irreversible. *Economics Letters*. 2020. № 186. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165176519303805?via%3Dihub> (дата звернення: 14.09.2021).
23. Tax policy center. How do taxes affect the economy in the long run? URL: <https://www.taxpolicycenter.org/briefing-book/how-do-taxes-affect-economy-long-run> (дата звернення: 14.09.2021).
24. Martin J. Measuring the other half: new measures of intangible investment from the ONS. *National Institute Economic Review*. 2020. № 249. P. 17—29.
25. Nassar H., Biltagy M. Poverty, employment, investment, and education relationships: the case of Egypt. *SAGE Open*. 2017. № 7 (2). URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2158244017697156> (дата звернення: 14.09.2021).
26. Sushytska, O. EIB records high investments in Ukraine in 2020: over €1 billion for infrastructure, environment, innovation and post-COVID-19 recovery. *European Investment Bank*. URL: <https://www.eib.org/en/press/all/2021-042-eib-records-high-investments-in-ukraine-in-2020-over-eur1-billion-for-infrastructure-environment-innovation-and-post-covid-19-recovery#> (дата звернення: 14.09.2021).

References:

1. Podakov, E.S., and Savchenko, M.A. (2017), "Tax reform in the context of investment attractiveness of Ukraine", *Tavriyskyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky*, vol. 97, pp. 78—86.
2. Kravchuk, A.A., and Nikolyuk, O.V. (2017), "Activation of investment processes in the context of the tax burden of the national economy of Ukraine", *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 4, pp. 86—93.
3. Burkyns'kyi, B.V. (2018), "Tax tools to stimulate investment development: international experience and national realities", *Ekonomichni innovatsii*, vol. 66, pp. 32—43.
4. Kuznetsov, K.V. (2017), "Formation of priorities of tax stimulation of foreign investments in the economy of Ukraine", *Naukovi pratsi NDFI*, vol. 1, pp. 131—143.

5. Ministry of Finance of Ukraine (2021), Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2020/> (Accessed 14 September 2021).

6. Bhasin, N. and Manocha, R. (2016), "Do bilateral investment treaties promote FDI inflows? Evidence from India", *Vikalpa: The Journal for Decision Makers*, vol. 41 (4), pp. 275—287.

7. Lynne, G. (2020), *Metaeconomics*, Palgrave Macmillan, Cham, Switzerland.

8. Plaku, D., and Hysa, E. (2020), "The impact of tax policies on behavior of Albanian taxpayers", Available at: https://www.researchgate.net/publication/33852867-2_The-Impact-of-Tax-Policies-on-Behavior-of-Albanian-Taxpayerspdf (Accessed 14 September 2021).

9. Alves, J. (2019), "The impact of tax structure on investment: an empirical assessment for OECD countries", *Public Sector Economics*, vol. 43 (3), pp. 291—309.

10. Kim, H. (2018), *Do state taxes play a role in corporate investment decisions? Evidence from interstate investment*, University of Maryland, Maryland, USA.

11. Occhino, F. (2020), "The Effect of the 2017 tax reform on investment", *Economic Commentary*, vol. 17, pp. 1—5.

12. Castaneda, N. (2016), "Business coordination and tax politics", *Political Studies*, vol. 65 (1), pp. 122—143.

13. Malakhova Yu. A. (2019), "Planning of influence of tax loading on investment activity of cargo motor transport enterprises", *Efektynna ekonomika*, vol. 10, Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_10_64 (Accessed 14 September 2021).

14. Savitska, S.I. (2020), "Influence of tax policy on investment processes in Ukraine", *Ekonomichniy prostir*, vol. 153, pp. 118—122.

15. Medynska, T.V., Rushchyshyn, N.M., and Nikonenko, V.N. (2020), "Tax fig regulation of investment activities of banks Ukraine", *Biznes Inform*, vol. 11, pp. 316—324.

16. Fedorchak, O.V. (2020), "Tax instruments of investment activity stimulation: state-administrative aspect", *Efektynnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 3, pp. 225—245.

17. Nazukova, N.M. (2019), "Tax fig stimulate investment first in the context of innovation-based economic growth: European experience and Ukrainian realities", *Investysii: praktyka ta dosvid*, vol. 6, pp. 14—21.

18. Palenzuela, D. (2016), "Savings and investment behavior in the euro area", *European Central Bank Occasional Paper Series*, vol. 167, Available at: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbop167.en.pdf> (Accessed 14 September 2021).

19. National Bank of Ukraine (2021), "Direct investment", Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#5> (Accessed 14 September 2021) (In Ukrainian).

20. Goodwin, N., Harris, J., Nelson, J., Rajkarnikar, P., Roach, B., and Torras, M. (2018), "Microeconomics in context", *Routledge*, vol. 646, Available at: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429456893/microeconomics-context-neva-goodwin-jonathan-harris-julie-nelson-pratistha-joshi-rajkarnikar-brian-roach-mariano-torras> (accessed 14 September 2021)

21. Phan, N., Nguyen, M., Hoai, H., and Bui, T. (2020), "The impact of tax policy on social development in Vietnam", *Management Science Letters*, vol. 10, pp. 995—1000.

22. Antony, J., and Klarl, T. (2020), "The implications of automation for economic growth when investment decisions are irreversible", *Economics Letters*, no. 186, Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165176519303805?via%3Dihub> (Accessed 14 September 2021).

23. Tax policy center (2020), "How do taxes affect the economy in the long run?", Available at: <https://www.taxpolicycenter.org/briefing-book/how-do-taxes-affect-economy-long-run> (Accessed 14 September 2021).

24. Martin, J. (2020), "Measuring the other half: new measures of intangible investment from the ONS", *National Institute Economic Review*, vol. 249, pp. 17—29.

25. Nassar, H., and Biltagy, M. (2017), "Poverty, employment, investment, and education relationships: the case of Egypt", *SAGE Open*, vol. 7 (2), Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/21582440-17697156> (Accessed 14 September 2021).

26. Sushytska, O. (2021), "EIB records high investments in Ukraine in 2020: over €1 billion for infrastructure, environment, innovation and post-COVID-19 recovery", *European Investment Bank*, Available at: <https://www.eib.org/en/press/all/2021-042-eib-records-high-investments-in-ukraine-in-2020-over-eur1-billion-for-infrastructure-environment-innovation-and-post-covid-19-recovery#> (Accessed 14 September 2021).

Стаття надійшла до редакції 29.09.2021 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б») Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73